

Ustanova z vgrajeno sistemsko korupcijo

Agencija za raziskovalno dejavnost ARRS služi predvsem ohranjanju privilegijev iz preteklih časov

V sedanjem stanju, ko o razdelitvi raziskovalnega denarja v Sloveniji že desetletja odločajo vedno isti lobiji, se zdi povečevanje proračunskega deleža za znanost brez ustreznih predhodnih korenitih reform neučinkovita poteza. Predlog novega pravilnika Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) o sofinanciranju raziskovalnih dejavnosti, ki je bil predložen ministrstvu, v zvezi s tem ne rešuje skoraj ničesar in bi ga bilo treba v celoti zavrniti.

Raziskovalna sredstva programskim skupinam se na ARRS z dokaj minornimi spremembami bolj ali manj nespremenjeno delijo na podlagi razdelitve izpred približno 15 let, ki pa dejansko izhaja iz »dognega sistema« še iz Jugoslavije in z današnjo znanstveno kakovostjo posameznih slovenskih raziskovalnih skupin nima prav veliko skupnega. Tudi v primerih, ko so se vodilni znanstveniki posamezne programske skupine zaradi upokožitev večinsko zamenjali z znanstveniki s precej slabšimi rezultati, se obseg financiranja posamezne programske skupine ne določi na novo, kar ima večkrat za posledico umetno iskanje novih sodelavcev, da se porabijo raziskovalne ure ARRS. Sočasno pa se programskim skupinam, ki so izkazale pomemben napredek, obseg financiranja bistveno ne povečuje. Povečano financiranje uspešnejšim programskim skupinam bi pripeljalo do postopne organske rasti števila raziskovalcev uspešnejših programskih skupin in hkrati do postopnega zmanjševanja števila raziskovalcev manj uspešnih programskih skupin. Vse skupaj pa bi prispevalo k razvoju Slovenije.

S slabega na slabše

Zadeve na ARRS gredo zadnji dve leti s slabega na slabše. Ob dolgoletnem tako rekoč nespremenjenem financiranju posame-

znih programskih skupin so na programsko financiranje zdaj vezali še razdeljevanje mentorstev ARRS mladim raziskovalcem in tako dodatno prizadeli programske skupine, ki so v zadnjih 15 letih bistveno napredovale. Tako bodo v novem sistemu ARRS, ki bi sodil bolj v nekdanjo Sovjetsko zvezo kot pa v moderno državo 21. stoletja, nekatere kakovostne programske skupine dobile tudi do petkrat manj mentorstev ARRS mladim raziskovalcem kot pred to najnovejšo domislico ARRS, ki izhaja iz časa zatona vladavine dr. Demšarja. To je torej ukrep podpiranja povprečnosti, ki je usmerjen neposredno proti napredku slovenske znanosti. Zdi se, da so za ARRS rezultati mladih raziskovalcev nepomembni. Pri razdeljevanju mentorstev mladim raziskovalcem se agenciji namreč očitno ne zdi vredno ali pa ni sposobna analizirati rezultatov prejšnjih mentorstev kandidatov za mentorstvo, na primer glede na število in kakovost objav ali število patentov nekdanjih

Problematičen je tudi čudaški sistem ocenjevanja, ki se pod vplivom raznih lobijev neprestano spreminja.

doktorandov. In potem tudi vsaj delno glede na pretekle rezultate mentoriranja razdeliti nova mentorstva ARRS mladim raziskovalcem.

Problematičen je tudi čudaški sistem ocenjevanja v okviru sistema Sicris, ki se pod vplivom raznih lobijev neprestano spreminja, da lahko služi interesom skupinam, ki imajo v danem trenutku največja vpliv in moč. Uporabo sistema Sicris za ocenjevanje znanstvene uspešnosti na ARRS bi bilo treba opustiti in nadomestiti s sistemom, ki se uporablja drugod po razvitem

GOSTUJOČE PERO

prof. dr. Aleš Igljč
Fakulteta za elektrotehniko
Univerze v Ljubljani

svetu in je popolnoma neodvisen od slovenskih znanstvenikov; to je z bazo *Web of Sciences* (WoS), iz katere se lahko izbere en ali več enostavnih mednarodno priznanih kvantitativnih kriterijev znanstvene uspešnosti, kot je na primer Hirshev (H) indeks, iz Cobiss/Sicrisa pa pobrati le število patentov, število dokončanih mentorstev ter število vabljenih in plenarnih predavanj na mednarodnih konferencah. Tako bi kot slovenska posebnost odpadli tudi različni normirani indeksi in raznovrstne A-točke.

Kot zanimivost, v sedanjem sistemu ocenjevanja (tudi pri habilitacijah na nekaterih slovenskih univerzah) šteje več v zborniku objavljeno neobjavljeno predavanje ali poster, ki ga pridobiš s plačilom kotizacije, kot pa vabljen in plenarna predavanja na velikih mednarodnih konferencah. To je unikum, ki ga razvite države ne poznajo in je nastal zaradi prilagajanja znanstvenikom s podpovprečnimi in povprečnimi rezultati. Naj navedem primer. Organiziraš enodneвно srečanje, povabiš enega sodelavca iz tujine, razglašiš srečanje za mednarodno, objaviš zbornik predavanj (ki ga nihče ne bere) s te »mednarodne« konference ter za to dobiš več točk kot pa za vabljen ali plenarno predavanje na evropskem ali svetovnem kongresu, kjer običajno ni objave. Upoštevanje ocenjevanja iz baze WoS (npr. H-faktor) namesto ocene Sicris bi iz ocenjevanja znanstvene uspešnosti avtomatično izločilo opisano in druge

anomalije, saj v WoS-u vnašajo samo SCI-članke.

Nasprotje interesov

Organiziranost ARRS s svojo strukturo, ki vključuje znanstvene svete, v katerih sedijo znanstveniki, ki sami ali pa njihovi sodelavci zaprošajo za sredstva ARRS, je v tako majhni državi, kot je Slovenija, nehigienična in je klasičen primer toleriranja navzkrižja interesov in vgrajene sistemske korupcije. Tako lahko člani znanstvenih svetov vplivajo na spreminjanje pravilnikov ARRS in na razpisne pogoje pri razpisih za projekte, ki so njim v prid in imajo tako oni sami ali pa njihovi sodelavci prednost pred drugimi kandidati. Ali pa pridejo do opisa razpisnih pogojev prej kot drugi kandidati in so spet v prednosti. V Skandinaviji kaj podobnega ni mogoče. Osebe, ki so neposredno ali posredno povezane z razpisom za projekte, na razpisu ne morejo sodelovati.

Kot omenjeno, ARRS tudi ni sposoben ali noče ocenjevati uspešnosti programskih skupin in uspešnosti mentorjev, razpise ARRS pa bi lahko organiziralo tudi ministrstvo z veliko manj zaposlenimi, kot jih ima za te namene ARRS. Sredstva za omenjene dejavnosti ARRS bi bilo veliko bolje nameniti za financiranje mladih slovenskih podoktorskih študentov.

ARRS deluje kot lobistično okolje za člane znanstvenih svetov ARRS. Hkrati pa tudi kot ustanova, ki ohranja privilegirano financiranje iz časov prejšnjega sistema. Dokler se na ravni

vlade RS korenito ne spremeni način razdeljevanja proračunskih sredstev za financiranje slovenske znanosti, povečana vlaganja v slovensko znanost ne bodo imela ustreznih rezultatov. To se kaže v dosedanjem zaostajanju ali izgubljanju prednosti slovenske znanosti za nekoč primerljivimi ali slabšimi državami, ki so po letu 1989 izvedle tranzicijo z ustreznimi reformami. Slovenija pa je ni izvedla in ohranja vzorce iz časov totalitarizma in samoupravljanja. Tako je Češka od leta 1989 povečala BDP za približno dvainpolkrat ter po BDP na prebivalca že preseгла Slovenijo, Poljska pa ga je povečala še za večji faktor. Slovenija je od leta 1989 povečala BDP za skromnih 80 odstotkov in je tako poleg Hrvaške največja zgodba neuspeha med nekdanjimi socialističnimi državami, ki so se vključile v EU, pa tudi širše. Razlike v slovensko škodo bodo ob nespremenjenem sistemu in odsotnosti struktur-nih reform na vseh področjih, tudi v znanosti, samo še naraščale.

Pretirano število agencij je značilno za neuspešne države, kot je Grčija, ki je z več strani dobila nasvete za zmanjšanje števila državnih agencij in števila zaposlenih v njih, kar velja tudi za Slovenijo. Omejitev pristojnosti ali ukinitve nekaterih organov ARRS, kot so znanstveni sveti ARRS z vgrajenim konfliktom interesov njihovih članov, ki vplivajo na pisanje pravilnikov ARRS in pogoje razpisov ARRS, hkrati pa sami kandidirajo za projekte in mentorstva, pa bi slovenski znanosti, razvoju Slovenije ter slovenskemu proračunu samo koristila.

Prispevek izraža izključno mnenje avtorja, in ne ustanove, v kateri je zaposlen, ali uredništva Dela.

POVEZANE VSEBINE
delo.si/mnenja [...]